

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Administratieadres: Drukkerij Kemink en Zoon, Over den Dom, Utrecht, Telefoon 11989.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes
Telef. No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling.
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar.
Advertentiën: 10 ct. p. mm. Losse nummers 20 ct.

INHOUD: Hoofdartikel: Kerstfeest: het volkomen mirakel. Spruyte Davids. Hier schuilt... — Uit de Schrift: Het Dictaat. Immanuel. — Geestelijke adviezen: Voor het geloof of door het geloof. — Het boek van de week: „Het gevaar dat dreigde“. — Bij de jaarwisseling. Jaarwisseling. — Literatuur en Kunst: Onze psalmwijzen van straatliederen? — Groninger brieven. — Perschouwen: Roomsche en protestantsche Jeugdorganisaties. Het fantasietje. De weldaden des verbonds. De kerk in Indië. Hoe is 't met Indië? De antithese. De Hervormde synode inrake de radio-kwestie. — Stemmen uit onze Kerken: Gedwongen afscheid. — Kerkelijk leven: Versijnde Remonstranten als medewerkers van het Gereformeerde weekblad. Een beleefd doch dringend verzoek. Pluriformiteit der Kerk II. — Wat is de mensch? — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

KERSTFEEST, — HET VOLKOMEN MIRAKEL.

door Prof. Dr K. SCHILDER.

Kerstfeest 1945 — eindelijk is de baan weer vrij voor 't woord van 't vleeschgeworden Woord.

Weggevaagd is het heidendom, dat in Nederland de wegen kwam versperren, waarlangs die goede boodschap haar herauten placht te zenden. We hebben ze op die van God gebaande wegen zien paradeeren: de woordvoerders van het nieuw-germaansche heidendom. Ze hebben ons willen opdringen wat hun ook zelf was vóór-gezet: de verknodiging van een met bloed en bodem saamgegroeienden cultus van de gud-germaansche goden, die tot het noordsche ras met meer recht spreken mochten dan 't ooit den „Jood“ van Bethlehem vergund geweest was. Ze schreven hun malle brochures, gedrukt op kostelijk papier, en de naam van afvallige gereformeerden, die geen kerkeraad dorst „schorsen“, prijkte op de titelpagina, al kon een kind begrijpen, dat de auteur in werkelijkheid een ander was geweest. En ze waren den boeren een boer, den geleerden een geleerde, den dichter een dichter.

Maar nu is dit alles voorbij. Kanonnen en vlammenwerpers joegen deze heidenen van onze verkeerspleinen weg. De gevangenis slokte de meest markante figuren van hun achterhoede op. We kunnen ons Kerstfeest weer vieren.

Maar of we 't ook doen zullen?

Het staat te vreezen, dat in overgrote meerderheid ons volk aan het Kerstfeest ontzonken is, eens en voor goed. Want de heidenen van bepaalde kleur zijn wel weggestormd, maar het heidendom van allerlei signatuur, dat was — en bleef. De Barthianen zijn er nog, en roeren de trom. „Uren met Novalis“ — den romantischen panchrist — kunt ge genieten in een boek, dat broederlijk ligt naast een ander, dat u „Uren met Calvijn“ laat beleven. Gereformeerde banvonnissen-onderteekenaars schrijven verzamelingen met anderen, die den Christus der Schriften niet meer kennen, en den uit de maagd Geborene als zoodanig niet meer gelooven. De kerst-„idee“, de incarnatie-„theorie“, de Christus-„beschouwing“ legt zich meer en meer erbij neer, te worden „vergeleken“ met andere ideeën, theorieën, beschouwingen, en te solliciteeren naar een gunstige recensie na een „vergelijkend“ examen.

Het wordt dus wel hoog tijd, ons te herinneren, dat God in den Kerstnacht geen sollicitanten naar een brevet van geloofwaardigheid heeft uitgezonden als goede getuigen van zijn komst — in het vleesch. Het waren herders, die Hij als getuigen opriep, om te zien het woord, dat er geschied was. En die herders waren juist als getuigen onaannemelijk voor de publiekrechtelijke lichamen van het Israël uit de volheid des tijds.

Dit ligt ook in den aard der Zaak van Kerstnacht.

Want de vleeschwording des Woords is het volkomen wonder.

SPRUYTE DAVIDS.

Een spruytgen heeft de Heer geplant
Te Bethlehem int Jootsche lant,
Wt Davids stam gesproten,
Vol Conincklijke loten.

Sijn twijgen staan wijt wt-gebreyt,
Met bloemen clierlijk overspreyt
Als met een peirlen crone.
Geen schoonheyt is soo schone.

In 's Heeren luthof sal hij staan
Vol vruchten die de siel versaen.
Sijn loof geneest de crancken
Wijt boven alle drancken.

Gods waarheyt sal zijn wortel sijn,
Gods heete liefd' sijn sonne-schijn,
Den groten Geest een reyne
En levende fonteyne.

O Vader goet, geeft dat wij ras
Dit over-costelijk gewas
Met herten-vreugd' genieten;
Geen cruys sal ons verdrieten.

JACOB REVIUS.

Kant heeft in één van zijn „Sieben kleine Aufsätze“ gepoogd van de wonderen een indeeling te geven.

Maar elke indeeling faalt in den Kerstnacht. Hij spreekt van een *rigoreus* mirakel (een wonder in den strengen zin van 't woord), wanneer het zijn grond heeft in een ding buiten de wereld, en dus *niet in de natuur*.

Tegenover het *rigoreuze* staat dan bij hem het *comparatieve mirakel* (een wonder, dat slechts bij wijze van *vergelijking* dien naam verdient), een mirakel, dat wel zijn grond heeft in een *natuur*, maar dan in een zoodanige, waarvan wij de wetten niet kennen.

Komen we hiermee nu uit, als wij God vleesch zien worden?

Immers neen? Want de „grond“ van een wonder ligt *nooit* in een geschapen ding, nooit in een geschapen *natuur*, nooit in de geschapen *wereld*. En, zoo met „grond“ bedoeld mocht zijn de „bodem“, waaruit of waarboven het wonder opschiet en verschijnt, zonder evenwel daaruit *verklaard* te kunnen worden, welnu — het kerstwonder is „*rigoreus*“, voorzoover het uit het vree-verbond tusschen Vader, Zoon en Heiligen Geest opkomt en toch ook weer „*comparatief*“, inzooverre als Hij die uit den H. Geest ontvangen is, toch uit een vrouw, zij het dan ook een *maagd*,

geboren is, *écht* geboren. Hij had wel een „*akker*“, waaruit Hij opkwam en boven welken Hij verscheen, maar die akker *verklaarde* Hem niet. Hij was een *rigoreus-mirakel*-zaad naar zijn *af-komst* (ontvangen van den H. Geest, en niet uit zaad van Adam), doch ook een *comparatief-mirakel*-zaad naar zijn *op-komst* (geboren, na den gewonen tijd die tusschen conceptie en baring verloopt, uit een vrouw). „*Rigoreus*“ was dit mirakel — want de Christus is *heelemaal* van boven. Maar „*comparatief*“ was het ook, want Hij is ook *heelemaal* beneden, en *écht* onzer één, Hij is *wezenlijk* van Adam, en dus toch *óók* weer, door Maria, *zaad* van David, *zaad* van Sem, *zaad* van Adam. Is hij soms de *eenige*, die mensch werd *zonder* den gewonen geboorte-weg te volgen? Neen, ook Adam is *zonder* dien weg mensch geworden. En Eva. En uit „*verstorvenen*“ kwam Izak voort. En weet de bioloog soms iets *verklarends* te zeggen over de *opstanding* van *MENSCHEN* uit... de dooden?

In dit alles ligt onze *blijdschap* heden.

Was de vleeschgeworden Zoon *alleen* maar „*rigoreus*“ wonder, we zouden aan Hem niets hebben. Hij zou *onze* schuld niet kunnen dragen in *onze* natuur, ons niet kunnen aanspreken in *onze* elgen taal, niet *onzen* dood kunnen sterven, niet *onze* kraam-, niet *onze* sterf-kamer vermogen te saneeren met zijn heiligenden en ontzondigenden doortocht door die plaatsen van *onzen* in- en uitgang.

En, — was Hij niet meer dan een „*comparatief*“ wonder, de Heere God zou door Hem *onzen* ingang en *onzen* uitgang, *onze* kraamkamer en *onze* sterfkamer niet *wezenlijk* kunnen bewaren van nu aan *tot in der eeuwigheid*. Want Hij ware dan niet uit *twee* naturen geconstitueerd als de Persoon van Jezus Christus; zijn persoon ware dan niet on-eindig geweest, niet *waarachtig* goddelijk. Zijn offer had dan geen on-eindige waarde gehad. Zijn lijden evenmin. Zijn wets-betrachting *óók* niet.

Wat zullen wij daarom met Kant's onderscheiding aanvangen? Ze helpt ons niet.

En toch zijn we er dankbaar voor.

Want ze bevestigt ons, wat wij te voren door het geloof reeds hebben geweten, dat namelijk het kerstwonder juist daarom *Kerst-wonder* is, dat het valt onder hetgeen *comparatief* is, d.w.z. wat zich laat meten met de *schepsemaat*; en tevens *Kerst-wonder* is, daarin, dat het ligt boven alles wat maat heeft, of wat zich meten laat met de maat en naar de analogie van hetgeen geschapen is, dat het *direct-rigoreus* is, dat is, zeer *horribel*, gansch *verschrikkelijk*, *numineus*, *goddelijk*, *boven-menschelijk*.

Immanu-EL, met-ons-is-GOD: het *rigoreuze* mirakel.

IMMANU-el, MET-ONS-is-God: het *comparatieve* mirakel.

Het Kerstkind HOMO-ousios, God *GELIJK* in wezen; als *waarachtig* God — het *rigoreuze* mirakel.

Het kerstkind HOMOI-ousios, Gode *gelijk* KEND als mensch, die *beeld* is van zijn Maker, *waarachtig* mensch — het *comparatieve* mirakel.

Onze taal *schiet te kort* — het mirakel is *rigoreus*.

Maar onze taal wordt *niet tot zwijgen* gedoemd, ze wordt *niet uitgeschakeld*, we mogen met de engelen — die trouwens ook maar *schepselen* zijn — toch *werkelijk mee-zingen*, — het mirakel is *comparatief*.

Het WOORD is vleesch geworden — het mirakel is rigoreus.

Het Woord is vleesch GEWORDEN — het mirakel is comparatief.

Ja, onze verlegenheid in 't benoemen van wat God gedaan heeft in den Kerstnacht blijft ons bij. Ook als wij verder trachten te onderscheiden.

We luisteren nog even naar den wijsgeer van daareven: naar Kant.

Het thema van het „*rigoreuze wonder*” laat hem nog niet los: hij wil het verder onderscheiden.

Hij doet het aldus:

Een rigoreus mirakel is — zoo zegt hij — of *materieel*, of *formeel*.

Materieel is het, wanneer ook de kracht, die het wonder in 't aanzijn riep, *buiten de wereld* is.

Formeel daarentegen moet het heeten, wanneer die *kracht* wel in de wereld, doch de nadere bepaling van die kracht zich *buiten de wereld* bevindt.

Een voorbeeld ter toelichting ontleent Kant aan Israëls doortocht door de Roode Zee.

Wie het droogleggen van het water van de Roode Zee toeschrijft aan een *onmiddellijke* werking Gods, voor dien is dit wonder *materieel*.

Maar als men aanneemt, dat God daarbij *indirect* gewerkt heeft, bij voorbeeld, door een bepaalden wind te doen waaien, die het water opstuwde, maar dan toch weer zóó, dat het Gods directe bemoeienis was, die dezen wind liet waaien, die hem *ultzond*, dan is voor wie zóó ziet het wonder *formeel*. Zoo heeft b.v. prof. dr A. Noordt zij het mirakel van Israëls doortocht door de Roode Zee, o neen, niet „verklaard” maar wel „beschreven”, wel gepoogd te „verstaan”. Israël ging door een „doorwaadbare plaats”; maar zijn God zond den wind, en — zond hem ook terug op Zijn tijd.

Is nu het Kerstwonder materieel? Of formeel?

Wees stil, en laat maar liever af van spreken. Het is — zóó ge met Kant aldus wilt onderscheiden — het één zoowel als 't ander.

Materieel is het mirakel van den Kerstnacht — want de kracht die Christus zond, die was van boven, heel en al.

De Vader zendt, de Zoon laat zich zenden, zendt ook zichzelf. Het zenden en het gaan, 't gezonden worden als een zenden-van-zichzelf, 't zijn beide wonderen van *gelijke* kracht en goddelijkheid; beide handelingen zijn volkomen vrij, en onafhankelijk, en goddelijk en soeverein. En als de Geest Maria overschaduwt, dan is daar een goddelijk begin, een goddelijk schepjen, het is even mirakuleus, als toen hetgeen in Genesis I ons wordt verhaald, geschiedde in den ochtendstond der wereld. Het begin der wereld is *niet méér* mirakuleus, dan deze „Mitte der Geschichte”, dit *midde* der geschiedenis, waarin de Zoon des menschen wordt ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria.

Maar ook is in den Kerstnacht dat element in 't wonder Gods aanwezig, dat Kant verleidt, den naam „formeel” er voor te kiezen. Heeft God Augustus niet als zijn instrument gebruikt? En niet de angst van Jozef? En niet de lotgevallen van het huis van David? En is niet heel het geloofsbegrip van „de volheid des tijds” een erkenning van de waarheid, dat het alles „organisch” zoo gegroeid is in de wereld, in tijd en ruimte, zóó, dat de cirkelgang van het natuurlijk leven kon doorbroken worden door het in-rechte-lijn *neerdalen* van 't geweld van God, die de *eenige* in-vastie pleegde, waarvoor nu alles rijp was, en die aan alles door geweld zijn, ware *natuur*, de oorspronkelijke her gaf?

In-VASIE — het wonder is materieel.

IN-vasie, — het wonder is formeel.

Neen, werkelijk — die in den hemel woont, Hij licht om onze onderscheidingen. Maar die in den hemel woont, komt heden *bij ons wonen*, onder ons wonen, en komt ons God *verklaren*; dat is: Hij leert ons, die *gelooven*, met Hem lachen om onzen dwazen lust tot onderscheiden. Voor het laatst hooren we Kant doceeren:

is het wonder te danken aan een *rechtstreeks* ingrijpen van God, dan is het *occasioneel*.

Een wonder van een bijzondere *gelegenheid*, een *kairos*-wonder dus, een wonder van een zeer bepaalde gelegenheid-des-tijds, een wonder dat scherp zich afteekent tegen de gewone dingen-van-den-dag. Maar wordt het in het aanzijn geroepen door een reeks van oorzaken en gevolgen, welke alle bij elkaar aanwezig zijn terwille van deze gansch bijzondere gebeurtenis, dan is het wonder *gepraestabiliseerd*, d.w.z. te voren bepaald, te voren vastgesteld, zóó als alles wat „normaal” verloopt tenslotte is bepaald, in en met zijn oorzaak en gevolg door een eeuwig besluit van God, aangaande den *samenhang* der dingen. Een *chronos*-wonder, dat valt in den gewonen tijd van iedereen, van allen dag en alle-daagsche dingen.

Welnu, de Zoon des menschen is verschenen door een wonder, dat volkomen *occasioneel* is. Het is er één keer slechts. Het was er nooit te voren. En het wordt ook nooit herhaald. Het is niet te danken aan eenige natuurlijke wisselwerking en het vindt in al het geschapene, in al het voorhandene geen enkele analogie. Het is een *kairos*-mirakel: 't komt op een *bijzonderen* tijd, een *gelegenheidstijd*. Geen oog heeft het gezien (in de natuur), geen oor gehoord (in de geschiedenis), geen hart bedacht (in de wijsbegeerte). God heeft het bereid, het is de groote *oc-casie*, het groote *in-cident*. 't Valt op ons. 't Valt zoo maar onder ons. Het „valt” inderdaad op en onder ons.

Maar 't is toch ook weer heel en al *gepraestabiliseerd*. De zonnen, manen, sterren zijn bewogen al de eeuwen door — naar Bethlehem. De volkeren zijn opgestuwd — naar Bethlehem. De dynastieën zijn over elkander heen geschoven — naar Bethlehem. Advent was alles, — alle klokken luiden adventistisch. Het is een *chronos*-mirakel: het is te registreeren, te beschrijven voor *ieder* geschiedschrijver; en wee hem die het *niet* beschrijft; — hij is als schrijver heelemaal mislukt. Het waren immers geen *boven-grondsche* wegen, die God bouwde buiten de geschiedenis om, waarlangs de Zoon zijn Kerst-invasie pleegde; maar de wegen der *gewone menschen*, die heeft Hij zich laten bereiden door de weg-werkers van Jesaja 40: bereidt den weg des Heeren, maakt recht in de wildernis een pad voor onzen God. Alle *beneden-berg* zal geslecht, en alle *beneden-dal* zal gestopt worden voor den Koning der eere. Het was de *gepraestabiliseerde* harmonie van al 't *geschapene*, die voor den Christus gansch harmonisch plaats bereidde. De geschiedenis der wereld was *tendenz*-geschiedenis. Maar 't bleef *tendenz*-geschiedenis.

Nu kunnen wij weer vroolijk zingen; want onze God is *zeer te prijzen*. Hij heeft *kunstmatig* ons gevoed, we zouden anders nooit het Manna hebben gegeten, dat van den hemel viel; wie wilde het eten? wie zag het? of wie kende het? of wie kon zijn handen ernaar strekken? *Kunstmatig* voedde Hij ons met het Hemelsch Brood — dat wonder is dus rigoreus, en materieel en occasioneel.

Maar Hij heeft ons toch echt gevoed; dit manna paste bij onze oorspronkelijke natuur, het klopte op elke formule van onze konstitutie, onze menselijke, onze kosmische, onze krea-tuurlijke konstitutie. Hij voedde ons met Zijn Hemelsch Brood, — het wonder was comparatief, en formeel, en *gepraestabiliseerd*.

Nu kunnen wij ook weer *helder zingen*; want onze God is *zeer nabij*. Hij was het, werd het, blijft het. De Christus kwam, maar komt ook. Hij komt terug. En ook die *tweede* komst, die wederkomst, zal *wonder* wezen, weer rigoreus, en ook weer comparatief. En wat daar verder volgt. Adventspreken duren zeven dagen in een week. En kerstboodschappen duren honderd jaren in een eeuw. En 't komen Gods duurt zooveel eeuwen als er eeuwen zullen zijn tusschen begin en eind tusschen alpha en omega, tusschen Genesis en Openbaring.

Laat ons het wonder *WONDER* laten, broeders. En juist daarom gansch *natuurlijk*, schoon het meteen van *boven* de natuur tot ons gekomen is, en daaglijks zoo, van boven, tot ons komend *blijft*. Wie hier ter rechter- of ter linkerzijde afwijkt, en ook maar één keer de speelsche

HIER SCHUILT....

Hier schuilt dat godlijk aangezicht,
Waer uit de zonne scheidt haer licht,
En alle starren glans en luister.
Hier leit hy zonder glans in 't duister,
Die eng'len tot zijn dienst verplicht —

Augustus Rijck verliest zijn eer:
De Roomsche scepter reickt niet veer;
Het Oost versmaet Latijnsche naemen,
Maer dus beheerscht het al te zaemen,
Oock daer de zonne neemt haer' keer —

De doecken daer dit kind in leit
Is 't purper van zijn majesteit,
Waer in de herders hem aenschouwen,
Dien God de zielen komt vertrouwen;
Gelijck van ouds was toegezeit. —

Ghy die der vorsten harten leit,
Gelijck een beeck, en schift en scheid
Het licht van dicke duisternissen;
Laet den tyran zijn' aenslagh missen,
Die den onnooslen laegen leit.

JOOST VAN DEN VONDEL.

(Gijssbr. v. Amstel).

begrippen-paren van Kant of van wien dan ook uit-een-rukt, die is het Kerstfeest *kwijt*. Rigoreus — zoo roept de Barthiaan. Comparatief — zoo betoogt de immanentist. Het een zoowel als 't ander, zoo belijdt een Calvinist. Want het Woord is vleesch geworden, en HET WOORD heeft onder ons *gewoond*, en wij....

Wel, wij hebben zijn HEERLIJKHEID (de rigoreuze) aanschouwd, maar dan ook werkelijk zijn heerlijkheid AANSCHOUWD (echt comparatief).

Wat voor een heerlijkheid?

Een heerlijkheid als van den EENIG geborene VANWEGE den Vader. o zoo rigoreus.

Maar dan toch een heerlijkheid als van den eenig-GEBORENE vanwege den VADER, o zoo comparatief.

En gij, waarom noemt gij Hem Gods *eeniggeborene* Zoon?

Omdat zijn mirakel rigoreus is.

En waarom noemt gij Hem *onzen* Heere?

Omdat zijn mirakel comparatief is.

En waarom wordt gij een christen genoemd?

Omdat ik zijn zalving deelachtig ben — door een transcendent geweld, door een Geestes-invasie, door een wedergeboorte van boven af, door een roeping, die krachtdadig was, — 't is alles rigoreus.

Maar ook, omdat ik krachtens dit rigoreus geweld herleid ben tot mijn waarachtig mensch-zijn, tot mijn oorspronkelijke natuur, omdat ik, als geestelijke mensch wel door niemand onderscheiden word, die Hem niet onderscheidt, maar toch nu alle dingen onderscheiden kan: zelfs het lichaam van mijn Heere — ik, gansch comparatief, door Hem die mij heeft liefgehad, mij in mijn doen en laten, met hebben en houden, met huid en haar prae-stabiliseerende met zonnen en manen, met bloemen en vogels, met wormen en maden, van vóór de grondlegging der wereld.

Noemt men Zijn Naam niet *Wonderlijk*? Raad? Sterken God? Vader der eeuwigheid?

Vroeg ik Hem naar Z'n Naam? Ik heb hem al gehoord en toch ook niet gehoord. „Die is toch wonderlijk” — zoo sprak Hij tot mij, toen Hij voorbijtrok, maar den zoom van zijn gewaad liet zien.

En toen ik de deur voor Hem opendeed — toen was Hij doorgedaan. 't Was rigoreus — zijn komen en zijn gaan. Maar o die mirre, die Hij achterliet op de kruk van de deur van mijn kamer — wat was Hij comparatief! Mijn neus verdroeg zijn geuren, mijn adem is niet afgesneden, en de dochters van Jeruzalem hebben mijn stem toch nog heusch herkend, al was ik ook gansch confuus, vanwege de liefde, de liefde, die ik niet aan kon.

Er schen d van het ving op Testame In ee satie va In de In de aan zijn vreezen den pla sche sta een. Of: hier eer Maar ren pla God, Da kondigd wel een spreken schen-sc schrift; dertiere zouden den wo clamatie plaatst daar sch schrift". hand. H baring, naam he Zoo een hen Jezus, e weken c dat de Woord, feit van tot valse messiaan gebonde En deze verder, a den naam O Joz Weke was die zorgen. gelooft a gen door Ge kun nemen, halve in niet van Maar al de angst dervond die parti zijn naa kerk. En Het ve van de v staan. N gevoeld, beiden h schakeld mensche verschril

Keer r die eerst De name zijn, den tatie" va hand. Ka verplette ment van naar vor vermorze breekt. D